

Representation of COLOR Concept in the French Phraseological Picture of the World and its Perception by Ukrainian Francophone Students

Репрезентація концепту КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу та її сприймання українськими студентами-франкофонами

Olena Semenova¹

Ph.D. in Philology,
Associate Professor

E-mail: o.semenova@forlan.org.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7703-2719>

Олена Семенова¹

кандидат філологічних наук,
доцент

Nina Khrystych²

Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor

E-mail: ninaxrystych@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6839-8946>

Ніна Христич²

кандидат педагогічних наук,
доцент

¹ *Horlivka Institute
for Foreign Languages
of State Higher Educational
Institution 'Donbas State
Pedagogical University'
(Ukraine)*

✉ 24, V. Pershin Str., Bakhmut,
Donetsk region, Ukraine, 84511

¹ *Горлівський інститут
іноземних мов Державного
вищого навчального закладу
"Донбаський державний
педагогічний університет"
(Україна)*

✉ вул. В. Першина, 24, Бакхмут,
Донецька обл., Україна, 84511

¹ Hryhorii Skovoroda University
in Pereiaslav (Ukraine)
✉ 30, Sukhomlynskyi Str.,
Pereiaslav, Ukraine, 08401

² Університет Григорія Сковороди
в Переяславі (Україна)
✉ вул. Сухомлинського, 30,
Переяслав, Україна, 08401

Original manuscript received October 25, 2021

Revised manuscript accepted August 26, 2022

ABSTRACT

Purpose. The purpose of the research was to present the typical features and individual differences of verbal perception and understanding of COLOR concept by French-speaking Ukrainian students. To realize the goal, we set the task to identify the ethno-cultural specificity of the representation of COLOR concept in the French phraseological picture of the world and analyze the peculiarities of verbal perception of the connotative content of achromatic and polychromatic colors in the composition of phraseological units by students-francophones.

Research methods and techniques. The semantic-cognitive method, the psycholinguistic approach (free associative experiment), the technique of frequency-statistical characteristics, the method of component analysis, the linguacultural analysis, the system analysis and the research synthesis were used in the research.

Results. According to the results of investigation, the phraseological coloratives are a national realia and a cultural prototype. Color is a specific mental symbol that is verbalized and conveys a certain psychoemotional state of an individual. The coloratives which are directly related to the visual perception of the world constitute a psychoemotional component of the conceptual and linguistic picture of the world. The COLOR concept is actualized by emosems. Among the coloratives of phraseological nominations achromic (white and black) as well as polychrome (blue) are most represented in the psychological consciousness of the French language. Polychrome and achromic colors are correlated with certain emotions, character traits, psychophysical state. It has been established that the French cultural tradition is characterized by bioarchetypic correspondences between individual colors and certain symbolic meanings. A certain psychoemotional state corresponds to a certain color. Thoughts, feelings and associative states of a person are presented in the form of a color palette.

Conclusions. As a result of the free associative experiment and the method of analysis of psychosemantics of color names it was established that coloratives were a verbal symbol of carriers of sociocultural information that could reflect the hidden processes and laws of the linguistic picture of the world through the phraseological system. Colors with a negative connotation (74.42%) (red, black, blue, green, white, yellow, pink) predominate over colors with a positive connotation (25.58%) (pink, white, blue, green). The obtained results indicate that to a large extent the association "color – psychoemotional state" in the French phraseological picture of the world coincides with the ideas of Ukrainian students about psychoemotional states expressed by the French

phraseologisms. The phraseological fond with color components shows a powerful semantic and cognitive potential, the study of which deserves great attention from linguists, psychologists and psycholinguists on the way to a comprehensive study of human speech activity.

Key words: *psycholinguistics, phraseological picture of the world, COLOR concept, polychrome/achromic color, colorative, emosema, association, Francophone students.*

Вступ

Мовна свідомість етносу (зокрема, його фрагмент – фразеологічний фонд) відображає архетипові уявлення про етнічні духовно-моральні світоглядні цінності, на яких формуються й активно функціонують стійкі елементи сучасної мовної культури, життєво важливі для етнічної цілісності.

Наше звернення до французької фразеологічної картини світу викликане появою досліджень, пов'язаних із вивченням феномену кольоропозначення та кольорового прошарку лексики у різних мовах: англійській (Nurlelawati, Rodzyah & Normahdiah, 2012; Lin & MacLeod, 2018); англійській, українській і новогрецькій (Філатова, 2018); Кушнерик & Гуменюк, 2019; казахській (Абрамова & Дмитрюк, 2021) та ін.

Очевидним є той факт, що дитина сприймає світ через кольори і вже у дошкільному віці діти розуміють фігуративне значення фразеологічних зворотів, включно з такими, що містять кольоративи. На думку вчених (Kalmykova, Kharchenko & Mysan, 2019), “*children at the age of 5 years are capable to understand the figurative meaning of the idioms*” (там само: 149). Таким чином, за допомогою фразеологічних номінацій, які містять кольоровий компонент, діти сприймають національно-культурні особливості життя народу. Є підстави вважати необхідність розуміння національної символіки кольору, уміння декодувати семантику кольоративів, оскільки володіння іноземною мовою передбачає доцільне вживання фразеологічних зворотів з кольоративами у процесі міжкультурної комунікації, а певні труднощі при сприйманні фразеологізмів можуть виникати через особливості індивідуальної вербалізації.

Учені Міжнародного Ісламського університету у Малайзії (International Islamic University, Malaysia) вважають, що кольори

чи кольорове середовище впливають на ефективність роботи, спричиняють певну поведінку, створюють негативне або позитивне сприйняття оточення та поставлене завдання і впливають на настрій та емоції (Nurlelawati, Rodzyah & Normahdiah, 2012).

Українські учені-філологи, досліджуючи фразеологізми із колірним компонентом в англійській мові, виокремили такі структурні типи: субстантивні, дієслівні, ад'єктивні, адвербіальні, вигуківі фразеологічні одиниці та фразеологічні одиниці зі структурою речення та детально проаналізували кількісний і якісний склад кожного типу, а також типові моделі їх уживання (Кушнерик & Гуменюк, 2019).

Дослідження Крістини Гіраерт, Джона Ньюмена та Харальда Р. Бааєна спрямоване на вивчення свідомих та спонтанних породжень ідіоматичних варіацій, що пояснюється індивідуальними відмінностями між мовцями, її креативними та інноваційними здібностями під час використання ідіоматичних зворотів (Geeraert, Newman & Harald, 2020).

Останнім часом відбувається певне зростання інтересу до зазначеної проблеми (Mikellides, 2017; Ou et al., 2018; Hu & Liu, 2020; Hu, Liu & Wang, Sheng, 2020; Абрамова & Дмитрюк, 2021; Elewa, 2022, Ding & Ding, 2022; Taheri & Hadiyan, 2022 та ін.).

Значний внесок у дослідження фразеологічної картини світу французької мови внесли такі учені (Клюєва, 1956; Mollard-Desfour, 2000–2010; Давидян, 2009; Соколова, 2016; Levesque & Moissac, 2018).

Попри значний науковий доробок із загального аналізу кольоративів у фразеологічних картинах світу, на сьогодні виникає потреба цілеспрямованого дослідження особливостей індивідуального сприйняття студентами-франкофонами кольоративів у системі французької фразеології. Таким чином, новим можна вважати аналіз кольоративів у складі французьких фразеологізмів через мовленнєвий вплив на українських студентів, що вивчають один із мовних аспектів – французьку фразеологію.

Об'єктом дослідження є репрезентація концепту КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу, а **предметом** – особливості вербального сприймання українськими франкофонними студентами-філологами концепту КОЛІР.

Мета дослідження – представити типові особливості й індивідуальні відмінності вербального сприймання та розуміння українськими студентами-франкофонами концепту КОЛІР.

Для реалізації мети поставлено наступні **завдання**:

- (1). виявити етнокультурну специфіку репрезентації концепту КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу;
- (2). проаналізувати особливості вербального сприймання студентами-франкофонами конотативного змісту ахромних та поліхромних кольорів у складі фразеологізмів.

Методи та методика дослідження

Серед психолінгвістичних методів найбільш релевантними для нашого дослідження виявляються деякі види експерименту. Приймаючи погляди В. Денисенко та Є. Чеботарьової (Денисенко & Чеботарёва, 2008) для вирішення поставленої мети, у своєму дослідженні ми звернулися до одного з експериментальних прийомів – асоціативного експерименту, методу вільного аналізу психосемантики.

Під час вибору методів, спираючись на думку Й.А. Стерніна (Стернин, 1985) та О.О. Залевської (Залевская, 2001), вважаємо, що мовні знання представлені не лише традиційно, а також системою відношень асоціативно-вербальної мережі із застосуванням експериментальних методик. Загальновідомо, що знання, накопичені суспільством умовно репрезентуються енциклопедичною формою, що відображається у мовній картині світу у вигляді концептів. На думку психолінгвістів, концепт – це сутність, який не підлягає прямому спостереженню, і тому

“... будь-яке судження не може претендувати на роль істини як останньої інстанції, хоча кожен може сподіватися, що він певною мірою наблизився до розуміння суті феномена, який розглядався. Ми дивимося на один й той же об’єкт по-різному, а це означає, що кожний із нас бачить лише частину картини, яку щонайменше необережно (а іноді й небезпечно) сприймати за картину загалом” (Залевская, 2001).

Через це ми застосували вільний асоціативний експеримент, започаткований І.Г. Кент та А.Дж. Розанофф (Kiss, 1973), який

дозволив розкрити семантичні зв'язки концепту, які об'єктивно існують у психіці носія мови.

Метод вільного асоціативного експерименту розглядався нами слідом за дослідниками як “один із продуктивних способів опису концептів” (Курганова, 2019), який “забезпечує доступ до інформаційної бази людини” (Залевская, 2007), “дозволяючи спостерігати процеси природного семіозису” (Залевская, 2018).

Услід за А.П. Мартинюк та Л.А. Коваленко (Мартинюк, 2013; Kovalenko & Martynyuk, 2018) вважаємо, що для виявлення актуальних для сучасного стану свідомості ознак досліджуваних концептів доцільно застосувати лінгвокультурний та лінгвокогнітивний методи аналізу.

Для отримання об'єктивних результатів розгляду вербальної репрезентації концепту КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу та особливостей їх сприймання студентами-франкофонами, окрім асоціативного експерименту, ми застосували семантико-когнітивний метод – виявлення ознак концепту та його вербалізації, прийом частотно-статистичної характеристики – обробка отриманих результатів, обчислення узагальнюючих характеристик, метод компонентного аналізу – вивчення семантичної компоненти одиниць фразеологічної картини світу, лінгвокультурологічний аналіз – вербалізація студентами-франкофонами фразеологічної картини світу, системний аналіз – сприйняття фразеологічної картини світу через призму національно-культурних особливостей, дослідницький синтез – фіксація в свідомості кольорових асоціацій та сприймання реалій життя.

Дослідження здійснювалося на матеріалі французьких фразеологічних зворотів, які містять кольоративи, вилучених шляхом суцільної вибірки з аутентичних лексикографічних та фразеологічних джерел. Особливості сприймання вивчали через здійснену студентами вербалізацію.

Об'єктом опитування виступили фразеологічні звороти кольоролексеми-прикметники основного та периферійного значення, що позначають психоемоційні стани, загальною кількістю 25. В анкеті студентам було задано 9 кольорів (*noir, vert, rouge, rose, jeune, gris, brun, blanc, bleu*). З'ясувавши психосемантику основних кольорів, вжитих у французькій фразеологічній картині світу, вважаємо за необхідне дослідити асоціації, пов'язані із певним

кольором, які впливають на емоційну пам'ять та формують у свідомості певні психоемоційні стани.

Мета експерименту полягала у встановленні певних відповідностей між французькими фразеологізмами-кольоративами та уявленнями українських студентів про семантику кольору. Ми вважали, що визначення даних на основі вільного асоціативного експерименту дозволяють встановити певну закономірність сприймання українською молоддю (студентами) французької фразеологічної колірної картини світу.

В експерименті використовувалась методика презентації наочних зображень та їх співвіднесеність із певним кольором. На початку опитування студенти були поінформовані з поняттями “ахромний колір” та “поліхромний колір”. Вимірювання колірних відповідностей проводилося шляхом розстановки відповідностей між зображеннями. Наприклад, фразеологізм *faire grise mine à quelqu'un*, що означає стан депресії, потрібно було пов'язати з картинками: (1) веселе обличчя або (2) сумне обличчя. Тобто інформантам задавалась шкала відповідностей емоцій і станів, пов'язаних з кольором.

Інструкція була складена індивідуально для кожного студента. У кожній інструкції вказувалася мета та завдання експерименту: “Мета експерименту – визначення асоціацій кольору, вжитого у фразеологічному звороті, та ваших уявлень про позитивні чи негативні емоції. Ваше завдання полягає в тому, щоб за картинкою співвіднести колір з психоемоційним станом (28 визначень психоемоційного стану)”.

Емпірична частина дослідження містила два етапи: перший етап був присвячений аналізу соціально закріпленого значення концепту КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу, а другий – вивченню типових та індивідуальних відмінностей змісту ахромних та поліхромних кольорів у сприйманні українськими студентами-франкофонами.

Вибірка

Інформантами виступали студенти факультету романо-германських мов Горлівського інституту іноземних мов Державного вищого навчального закладу “Донбаський державний педагогічний

університет” м. Бахмут (56 студентів) та студенти факультету української та іноземної філології Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав, (54 студента). Було опитано 110 респондентів неповної вищої освіти, віком – 17–23 років (з них чоловіків – 27, жінок – 83).

Результати

Результати теоретико-методологічного дослідження. Наше звернення до концепту КОЛІР пояснюється тим, що навколишній світ сприймається за допомогою кольоративів і кожна лінгвокультура має свої етнопріоритетні та етнорелевантні кольори. Колір виступає своєрідним індикатором універсальності, відмінності, сприймання та вербалізації картини світу. Феномен кольору виступав предметом численних наукових розвідок у психології, психолінгвістиці, філології, лінгвокультурології, фоносемантиці та інших науках. Предметом досліджень були психологічні та *психосемантичні аспекти кольору* (Ивенс, 1964; Леонтьев, 1975; Фрумкіна, 1984; Люшер, 1998; Базыма, 2005; Антоненко, 2011; Кудрина & Мещеряков, 2011), *психофізіологічний і психологічний вплив кольору на людину* (Пэдхем & Сондерс, 1975; Измайлов, Соколов & Черноризов, 1989; Браэм, 2009; Griber, Yonauksayte & Mog, 2019; Зливков, Лукомська & Федан, 2016), *вербалізація кольорових концептів* (Яворська, 1999; Білецька & Ільченко, 2017; Марчук, 2017), *етноспецифічність характеру концептуалізації кольору* (Вежбицька, 1996; Колесникова, 2003; Лисенко, 2015).

Відомий психолог О.М. Леонтьєв зазначав:

“... колір є частиною образу світу всіх компонентів, які виділяються в структурі свідомості, а також чуттєвої тканини, значень, особистого змісту, важливий фактор життя та діяльності людини” (Леонтьєв, 1975).

На думку вчених, головний закон колірної психології полягає у наступному:

“Якщо людина віддає перевагу кольору, то вона приймає психологічну програму кольору; заперечує колір заперечує програму кольору. Якщо приймає поєднання кольорів – приймає психологічну програму цього поєднання; заперечує це поєднання –

заперечує його психологічну програму” (Зливков, Лукомська & Федан, 2016: 114).

Швейцарський психолог Макс Люшер вивчав вплив кольору на психологічний стан людини. Так учений вважав, що колір – це візуалізована мова почуттів (Люшер, 1998).

Реальні емоції можна передати не лише вербальним способом, а й наочним – за допомогою кольорів, які здійснюють певний вплив на стан людини.

С.В. Месяц (Месяц, 2012), услід за М. Люшером, підтвердив думку, що у свідомості людини залишається враження, утворене кольором, а не асоціаціями. Певному кольору відповідає певний психологічний стан, у зв’язку з чим він розподілив кольори на позитивні та негативні. Колір символізує людину, її думки та почуття.

Л.М. Марчук (2017) вважає, що “*колір є своєрідним ментальним символом, що вербалізується на рівні мови, передає світобачення народу*” (там само: 124).

Д.С. Лихачов (Лихачов, 1993) запропонував поняття концепт для позначення узагальненої мисленнєвої одиниці, що відбиває та інтерпретує явища дійсності залежно від освіти, особистого та соціального досвіду та дозволяє мовцям подолати індивідуальні відмінності, котрі існують між ними під час розуміння слів. На думку вченого, концепт є результатом зіткнення прийнятого значення з особистим життєвим досвідом мовця (там само).

Концепти відображують зміст отриманих знань, досвіду, результатів усієї діяльності людини й результати пізнання нею навколишнього світу у вигляді певних одиниць, “квантів” знання (Болдырев, 2000: 23–25). Одним із таких “квантів” знання можна вважати концепт КОЛІР, який має відображення в об’єктивній реальності, впливає на фізичний і психоемоційний стан людини, містить ресурси логічного й чуттєвого пізнання світу, є естетичною й морально-етичною категорією й елементом міфу, культу. У мові концепт КОЛІР реалізується у вигляді кольоративів – лексичних одиниць, словосполучень та фразеологізмів, які фіксують у мові відчуття кольору людиною (Колесникова, 2003). Для кожної мови є характерною різна кількість колірних концептів. Йдеться про загальні характеристики кольоросприйняття й мовної вербалізації концепту КОЛІР.

Результати емпіричного дослідження. Результати емпіричного дослідження засвідчили, що фрагмент дійсності, об'єднаний у групу “французькі прикметники, що позначають психоемоційні стани людини” співвідноситься з семою “ознака на позначення емоційних якостей людини”, які діляться на позитивні та негативні. До позитивних ми відносимо ті, що несуть загальнолюдські символи про ДОБРО і ЗЛО, як наприклад, колір *blanc/білий* – уособлення добра. До негативних – *noir/чорний* – уособлення зла.

Проаналізувавши кольоративи на матеріалі французьких фразеологічних номінацій, за допомогою прийому частотно-статистичної характеристики було встановлено, що кольоративи з негативною конотацією (74.42%) (червоний, чорний, синій, зелений, білий, жовтий, рожевий кольори) переважають над кольоративами з меліоративною конотацією (25.58%) (рожевий, білий, синій, зелений кольори) (рис. 1, 2, 3).

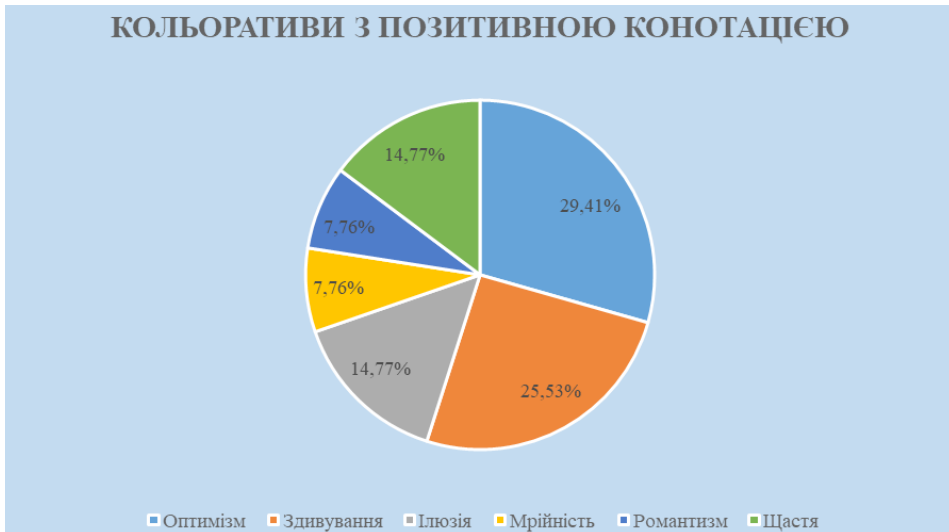
Рис. 1

Співвідношення кольоративів за семантичною конотацією

Під час проведення аналізу вживання кольоративів у французькій фразеологічній картині світу було встановлено їх частотність (рис. 4.).

Рис. 2
Кольоративи з позитивною конотацією

Рис. 3
Кольоративи з негативною конотацією

Рис. 4

Частотність вживання кольоративів у французькій фразеологічній картині світу

Як бачимо з рис. 4, ахромний холодний колір “BLANC / BLANCHE / БІЛИЙ(-ЛЯ)” (21.33%) найбільш представлений у французькій фразеологічній картині світу порівняно з іншими кольорами. Кольоратив BLANC має позитивну конотацію – життєрадісне оптимістичне сприйняття оточуючого світу: *voir la vie en blanc* “щаслива людина, оптиміст”, *manger son pain blanc* “сповнений щастя, радості, задоволення”, *fils de la poule blanche* “щасливчик”. При експлікації кольоратива “білий” не можна не звернути увагу на те, що білий колір часто вербалізується такими емосемами як страх, реакція на реальне або вигадане лихо: *avoir des foies blancs* “сильно боятися”, *être blanc comme un drap/ un mort* “білий як полотно від страху, від злості”; хвилювання, яке відображує занепокоєння, тривогу, страх: *se faire des cheveux blancs* “хвилюватися, переживати”, “збліднути від хвилювання”; злість, знервованість: *être chauffé à blanc* “бути знервованим, злим”; гнів *une colère blanche* “дуже сильний гнів”.

Поліхромний холодний колір “BLEU / BLEUE / СИНІЙ(-НЯ)” посідає другу позицію (20.32%). Блакитний колір у французькій мові вербалізується емосемами оптимізму, суб’єктивним благополуччям:

voir tout en bleu “бути оптимістом”; здивуванням, реакцією-відповіддю на несподівану подію, неочікувану ситуацію: *en rester bleu/ en être tout bleu/ être bleu* “завмерти від подиву”; розчаруванням, нездійсненим очікуванням, надією або мрією, незадоволенням: *avoir des bleus au coeur* “сентиментальне розчарування”; вразливістю, песимістичним світоглядом, низькою самооцінкою: *être (une) fleur bleue* “бути відвертим, наївним, романтиком, сентиментальним, вразливим”; заздрістю, ситуативним, скороминучим емоційним проявом: *une envie bleue* “заздрість”; сумом, негативною реакцією на незадоволеність ситуації, станом смутку, скорботи чи стурбованості, пов’язаних із якимись тривогами, і тугою: *avoir des bleus/avoir des bleus à l’âme* “хандрити, бути сумним, ностальгувати”, песимізмом, безнадійністю, зневірою: *les diables bleus* “туга, меланхолія, чорні думки”, *être dans le bleu/nager dans le bleu/se baigner dans le bleu* “бути у неспокійному стані, бути уві сні”; гнівом, емоційним станом, який може інтенсифікуватися від легкого роздратування до сильної люті, фізіологічна та психологічна відповідь на сприйняту загрозу, відповідь на сприйняття загрози через фізичний конфлікт, несправедливість, недбалість, приниження або зраду; злістю, роздратуванням, досадою, розлюченістю: *être bleu* “посиніти від гніву”, *avoir une colère bleue* “бути розлюченим, червоним від злості”. Блакитний колір може використовуватися у фразеологічних номінаціях, які передають високий ступінь панічного страху: *être bleu de peur* “відчувати страх”, *avoir une peur bleue* “сильно чогось боятися, душа в п’ятки пішла”. Фразеологічна одиниця “*La Barbe Bleue*” вживається для позначення злого, жорстокого й ревнивого чоловіка, головного персонажа однойменної казки Ш. Перро “Синя борода” (Дмитрієва, 2018).

Третю позицію займає концепт ахромного холодного кольору “NOIR / NOIRE / ЧОРНИЙ(-НА)” (16.52%). Більшість французьких фразеологізмів, що описують психічні процеси, мають у своєму складі емосему “*noir*”, адже коли людина засмучена, вона сприймає світ у чорному кольорі: *voir (tout) en noir*. Безсумнівно, це пов’язано з оптичним впливом кольору на організм людини й асоціаціями, що склалися на психічному рівні в результаті цього процесу. Абсолютно чорний колір впливає як щось безвихідне, гнітюче, песимістичне, яке характеризується низьким рівнем контактності, комунікабельності, комунікативної емоційності, наприклад: *bile*

noire/humeurs noires/mélancolie noire “чорна меланхолія”; *chagrin noir* “сильне засмучення, глибока печаль”; *machins noirs* “похмурі вигадки”; *papillons noirs* “чорні думки”; *peur noire* “панічний страх”; *avoir le noir* “бути дуже сумним, в поганому настрої”; *broyeur de noir* “іпохондрик”; *être dans ses noirs* “бути дуже сумним”; *faire du noir* “віддаватися похмурим думкам”; *jeter du noir sur la vie de qn* “зробити похмурим чийсь життя”; *triste comme le ciel noir* “сильно сумувати”; *entrer dans une colère noire* “дуже сердитися”; *enragé noir* “червоний від злості”. Чорний колір часто пов’язують у французькій лінгвокультурі з похмурим, песимістичним настроєм, негативним ставленням до кого-небудь або чого-небудь: *bête noire de quelqu’un* “людина або річ, до якої ми відчуваємо неприязнь”. Наприклад, якщо необхідно вказати на негативні якості, емоції або вчинки людини, буде достатньо вжити кольоратив “чорний”, який у цьому контексті набуває дерогативну конотацію та передає песимістичний погляд на оточуючий світ: *broyer du noir* “бути песимістом”, *faire du noir* “проявляти песимізм, печаль, нещастя”; *regarder d’un œil noir* “дивитися з гнівом або невдоволенням або ворожістю”; *avoir des idées noires* “мати похмурі думки”, *manger son pain noir* “непростий етап життя”. Чорний колір несе негативний відтінок, виражаючи гнів, важкі почуття, загрозу: *avoir une colère noire* “відчувати сильний гнів”; *être d’humeur noire/s’enfoncer dans le noir* “бути меланхоліком”; *le drapeau noir flotte sur la marmite* “нещастя наближається”. Фразеологічна номінація з кольоративами “blanc” та “noir” передає легковажність: *passer du blanc au noir* “змінювати свою думку, позицію, ставлення”.

Четверту позицію посідає концепт поліхромного теплого кольору “ROUGE / ЧЕРВОНИЙ(-НА)” (13.41%), який у французькій фразеологічній картині світу представлений емосемами, що передають такий психологічний стан як незадоволення: *être rouge de colère* “бути незадоволеним, відчувати незручність” (шкіра яскраво забарвлюється в результаті фізичних причин або емоцій); гнів, сильне обурення, вияв злості: *voir rouge/se fâcher tout rouge* “відчувати гостре почуття гніву, шаленіти від злості, бути розлюченим”, *avoir la crête rouge* “бути надто запальним”; червоний колір має негативну конотацію під час опису зовнішнього та внутрішнього світу людини: сором, сором’язливість, нерішучість, боязкість, напруженість, скутість, ніяковість через самоневпевненість

або відсутність комунікативних навичок: *être rouge comme une tomate/une pivoine/un coq/une écrivisse* “почервоніти від сорому, зніяковіти” (вислів з’явився наприкінці XVII сторіччі, де посилання на червоний колір, який іноді забарвлює щоки людини, коли він знаходиться під впливом сильних емоцій), *avoir le rouge* “червоніти від сором’язливості або від сорому”; відчай, розпач, зневіра, безперспективність: *verser des larmes rouges* “проливати червоні сльози”. Так, наприклад, Аристотель розглядав сором як тілесне явище, що супроводжується почервонінням обличчя перед страхом (Аристотель, 1983). Про зв’язок сорому й страху йдеться у працях Ю.М. Лотмана (Лотман, 2003), який вважає сором психологічною рисою вихованої, інтелігентної людини.

П’яту позицію розділили між собою поліхромні холодні кольори “VERT / VERTE / ЗЕЛЕНИЙ(-НА)” (7.86%) та “GRIS / GRISE / СІРИЙ(-РА)” (7.86%), Зелений колір “VERT / VERTE / ЗЕЛЕНИЙ(-НА)” подається у французькій фразеологічній картині світу з емосемами злості: *être vert de rage* “сильно злитися” (вислів розмовного стилю, що відноситься до витоків медицини і до того, що гнів асоціювався з жовчним міхуром; від латинського *cholera* “гнів” означав надлишок жовчі; жовч була зеленуватого кольору, і це породило вираз бути зеленим від гніву, а потім бути зеленим від люті); страху, який виникає під впливом виражених коливань настрою та тривоги: *être vert de peur* “відчувати сильний страх, злякатися”; фантазування: *se monter en vert en fleurs* “віддаватися мріям, поринати в фантазії, плекати ілюзії”; ревнощів, недовіри: *être vert de jalousie* “бути дуже ревним”; розчарування: *être vert* “відчувати ненависть, розчарування”.

Колір “GRIS / GRISE / СІРИЙ(-РА)” представлено емосемами хвилювання: *être gris* “бути схвилюваним”; байдужості, незацікавленості: *faire grise mine à quelqu’un* “неприємно ставитися до кого-небудь, бути засмученим, печальним”; депресії, поганий настрій, невпевненість, безнадійність, відчай, неспокій, хвилювання: *vie grise* “тьмяне і безпросвітне життя”, *avoir le teint gris* “бути в поганому настрої”; тривожності, душевного дискомфорту, хвилювання, емоційної напруги: *se faire des cheveux gris* “хвилюватися, переживати стрес”.

На шостій позиції знаходиться концепт поліхромного теплого кольору “ROSE / РОЖЕВИЙ(-ВА)” (6.14%) експліковано емосемою

життєрадості, позитивного настрою, впевненості: *voir tout (la vie) en rose* “бути оптимістом”; добробуту, щастя, задоволенням: *être sur un petit nuage rose* “стан благополуччя”.

Сьому позицію розділили між собою поліхромні теплі кольори “JEUNE / ЖОВТИЙ(-ТА)” (3.45%) та “BRUN /BRUNE / КОРИЧНЕВИЙ (-ВА)” (3.40%). Колір “JEUNE / ЖОВТИЙ(-ТА)” з прадавніх часів вважався кольором брехні, нещирості та вербалізується емосемами недовіри: *être jaune de jalousie* “відчувати сильні ревності”; пригніченості: *rire jaune* “сміятися всупереч своїй волі, примушений удаватися до сміху”. Жовтий колір може мати пейоративну конотацію: *colère jaune* “лютий гнів, сильне роздратування”.

Колір “BRUN / BRUNE / КОРИЧНЕВИЙ(-ВА)” представлено емосемами щастя: *être brun au jeu* “бути щасливим”; підлабунництва: *une langue brune* “лизоблюд”. Слід зазначити, що кольоративи з компонентами “жовтий” та “коричневий” рідко зустрічаються з-поміж фразеологічних номінацій досліджуваної групи.

Другий етап експерименту дозволив отримати результати сприйняття кольору та його вербальну репрезентацію, які подані на рисунку (рис. 5).

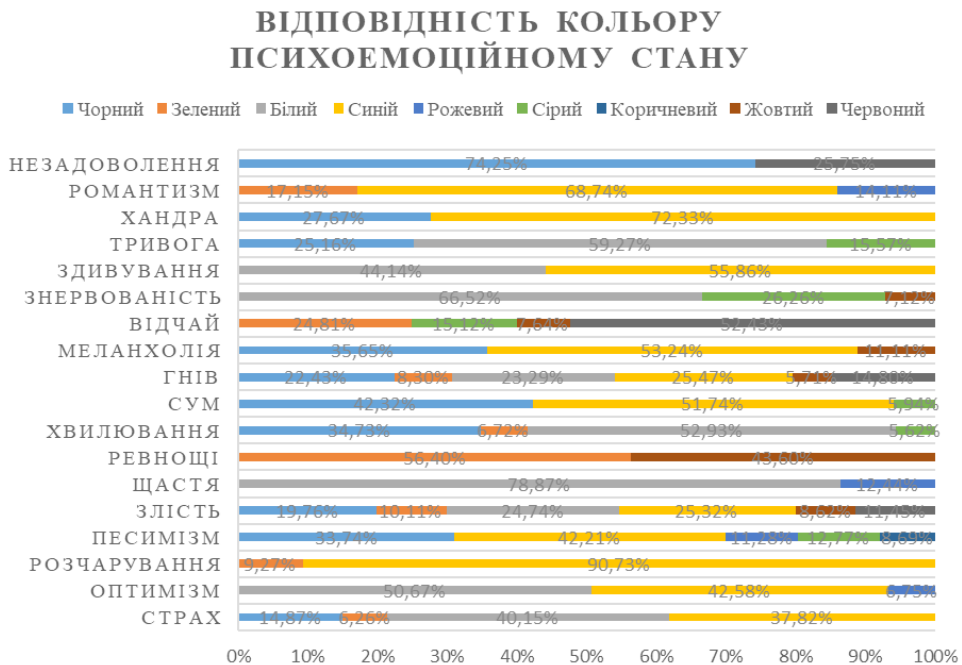
Статистична обробка даних проведеного експерименту виконувалась підсумовуванням отриманих результатів. Якщо співвіднесеність “колір – психоемоційний стан” набирала понад 75% від загальної кількості даних інформантів, то цей збіг вважався значним. У 100% респондентів виявлено негативні емоційні стани, пов’язані з чорним кольором (NOIR) (страх, песимізм, злість, хвилювання, меланхолія, нещастя, недоброзичливість), що повністю співпадає з французькою фразеологічною картиною світу. Синій колір (BLEU) має двоїсту інтерпретацію у французьких фразеологізмах: з одного боку, це – колір оптимізму, а з іншого, – смутку, у відсотковій пропорції 50:50. Згідно наших емпіричних даних, ця пропорція становить 61.05% (негатив) до 38.95% (позитив).

Досліджуючи символні значення кольоративів у складі композитів англійської, української та новогрецької мов, К.О. Філатова (2018) пояснює їх схожість наявністю лінгвістичних запозичень, назв реалій світової історії, міжкультурних реалій та міжкультурних асоціацій психологічного плану, а розбіжності – ідіоетнічними особливостями та своєрідністю культури носіїв.

Рис. 5

Відповідність кольору психоемоційному стану студентів-франкофонів

Отримані результати свідчать, що кольоратив за своєю природою антропоцентричний, аксіологічний та етноцентричний психолінгвістичний феномен, уявлення про який носить універсальний характер. Незначне коливання у відсотковій пропорції залежить від суб'єктивно-психологічних особливостей студентів-франкофонів (темпераменту, характеру, настрою, біологічного ритму, вербальної культури) та деяких об'єктивних чинників: часу дня (ранок чи вечір), типу світла (денного чи штучного, інтенсивного чи тьмяного) тощо, що й визначає практичну значимість проблематики, пов'язаної з концептом КОЛІР та її індивідуальним сприйманням. Лінгвокультурна маркованість концепту представлена по-різному: матеріальна та соціальна культура об'єктивуються у формі номінацій, а культура духовна та повсякденна присутні в семантиці переважно у вигляді конотацій (Апресян, 1995: 67). Лінгвокультурологічне сприйняття кольору пов'язане з певними універсальними елементами людського досвіду, які по-різному концептуалізуються в різних мовах (Вежбицька, 1996).

Сприйняття кольору залежить від зорової поведінки студента-франкофона, на яку впливають культурологічні та емоційні чинники. Більш того, у студента-франкофона виникає потреба співвіднесення зорового кольорового сприйняття навколишнього світу з вербальним, слуховим або тактильним. Проте, у цілому можна стверджувати, що семантично-асоціативні зв'язки між кольором та їх вербалізація піддаються теоретичному узагальненню.

У своєму дослідженні ми поділяємо погляд Й.А. Стерніна (Стернин, 2010) на визначення психолінгвістичного значення:

“... це упорядкована єдність усіх семантичних компонентів, які реально пов'язані з відповідною звуковою оболонкою у свідомості носіїв мови. Це той об'єм семантичних компонентів, який актуалізує ізольовано взяте слово у свідомості носіїв мови, у єдності усіх утворювальних його семантичних ознак – більш та менш яскравих, ядерних і периферійних. Психолінгвістичне значення слова є ширшим і об'ємним за його лексикографічний корелят, який зазвичай, цілком входить до психолінгвістичного значення, хоча його компоненти можуть займати у психолінгвістичному значенні різне місце за яскравістю” (Стернин, 2010: 58–59).

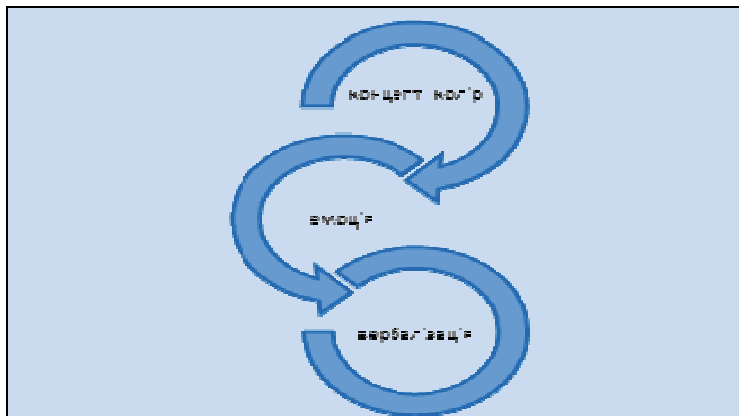
Так, наприклад, аналізуючи кольоратив “чорний”, ми спостерігали типове сприймання українськими студентами-франкофонами: *prendre une situation en noir* (фр. – сприймати ситуацію в чорному кольорі) (укр. – песимістично дивитися на ситуацію). В той час, кольоратив “синій” демонструє індивідуальні відмінності вербальної репрезентації з боку українських студентів-франкофонів: *les diables bleus* (фр. – туга, меланхолія) (укр. – згорів сарай, гори і хата).

Мовна картина світу взагалі, та фразеологічна картина світу зокрема, породжує циклічність яка об'єднує людину, мову та емоції, відбиваючи національний колорит, національно-культурні особливості вербальної поведінки (рис. 6).

Емоційний досвід локалізується у смисловій структурі носіїв образів, з якими вони співвідносяться. Ці смислові структури мають своє специфічне вербальне кодування на всіх мовних рівнях, в тому числі й фразеологічному. Вербальний код концепту колір зберігається та реалізується під час переживання певної емоції.

Рис. 6

Вербалізація концепту КОЛІР

Національна свідомість вербалізує кольоративи через лексичні одиниці, які формують національну фразеологічну лінгвокольорову картину світу. Лексикалізація стосується комунікативно значущих фрагментів кольорового простору. У світоглядній системі колір відображає особливості суспільно-культурного життя, прояви свідомого та підсвідомого на основі біопсихологічної моделі індивіда. Кольоратив є вербальним символом, важливою когніцією, одним із носіїв соціокультурної інформації, яка була накопичена етносом, семіотичним конденсатором, котрий виконує функцію механізму пам'яті культури.

Дискусії

Незважаючи на те, що кольоративи неодноразово ставали об'єктом вивчення з точки зору психології та психосемантики, залишається дискусійним питання впливу кольору на емоційний стан та його вербалізація українськими студентами-франкофонами. Результати нашого експериментального дослідження значення дозволили більш детально проаналізувати семантику кольоративів. Ми вважаємо за необхідне термінологічно розмежовувати два типи значень – значення, закріплене французькою фразеологічною картиною світу й зафіксоване у словнику та значення, індивідуально репрезентоване українськими студентами-франкофонами. Вивчення

лексичного складу мови через виокремлення окремих фразеологічних мікросистем є важливим для подальшого формування у студентів-франкофонів не лише лінгвістичних навичок, а й сприйняття культурно-психологічних і культурно-естетичних надбань нації, що зафіксовані у французькій фразеологічній картині світу.

Висновки

Результати проведеного теоретичного та емпіричного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

У результаті проведеного вільного асоціативного експерименту та методу аналізу психосемантики кольоративів встановлено, що концепт КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу відображає як універсальні, так й індивідуальні феномени.

Констатувальний експеримент засвідчив фактичний стан французької фразеологічної картини світу з кольористичним компонентом. За допомогою психолінгводиagnostичного інструментарію було виявлено особливості вживання кольористичних фразеологічних зворотів з позитивною та негативною конотацією.

У сприйманні українськими студентами-франкофонами французької фразеологічної картини світу виділяємо дві стадії: першу – універсальну, другу – індивідуальну. Отримані результати свідчать про те, що у значній мірі асоціація “колір – психоемоційний стан” у французькій фразеологічній картині світу збігається з уявленнями українських студентів-франкофонів, що свідчить про стійкі семантично-асоціативні зв’язки між кольором як психоемоційним феноменом та його сприйманням.

Вербалізація концепту колір базується на архетипі, який виявляється специфічним. Менталітет, соціокультурні практики, матеріальна та вербальна культура впливає на сприймання кольору, який виявляється дивергентним явищем в різних культурах.

Представлене у статті дослідження вважаємо дискусійним і вбачаємо **перспективним** у наступних напрямках: (1) *мовному*: пошуках відповідності між окремими кольорами (відтінками) й вербальним вираженням; (2) *психологічному*: дослідженні первинної підсвідомої асоціації відчуття кольору і символічним смислом, закріпленим у лінгвокультурній традиції народу;

(3) психолінгвістичному: вивченні індивідуальних рецептивних особливостей психоемоційного декодування кольору у фразеологічній картині світу.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ

Етичні схвалення. Усі респонденти дали згоду на участь в експерименті і на статистичну обробку їхніх персональних даних. Вільний асоціативний експеримент був проведений з дотриманням етичних принципів та стандартів проведення наукових досліджень. У своєму науковому дослідженні автори дотримувалися основних етичних положень щодо організації психологічного експерименту, викладеному в етичному кодексі АРА (Американської психологічної асоціації). Експеримент здійснено згідно до затверджених нормативних вимог з етики та академічної доброчесності, які закріплені у відповідних документах: “Положення про академічну доброчесність в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі” (протокол № 1 від 30.08.2021) та “Кодекс корпоративної культури Горлівського інституту іноземних мов Державного вищого навчального закладу “Донбаський державний педагогічний університет” (протокол № 1 від 13.12.2021).

Доступність даних. Набори даних, використані й проаналізовані в цьому дослідженні, знаходяться у вільному доступі в міжнародному репозиторії *Mendeley Data* (Семенова & Христич, 2022), <https://data.mendeley.com/datasets/6bzzdfwbf9>

Фінансування. Авторами не отримано фінансування для допомоги у підготовці та проведенні дослідження та написанні цієї статті. Автори не мають фінансових або майнових інтересів, які стосуються матеріалів цієї статті.

Конфлікт інтересів. Потенційний конфлікт інтересів відсутній.

Авторський внесок. Стаття написана у співавторстві. **Семенова О.:** ідея та дизайн дослідження, проведення та організація експерименту в Горлівському інституті іноземних мов Державного вищого навчального закладу “Донбаський державний педагогічний університет”, візуалізація результатів дослідження, редагування опису дискусій та висновків. **Христич Н.:** обґрунтування актуальності та методології дослідження, аналіз джерельної бази з наукової проблеми, розробка програми експерименту та організація його проведення в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, узагальнення та інтерпретація результатів дослідження, подання даних дослідження до міжнародного репозитарію.

Автори сумісно прокоментували попередні варіанти рукопису, внесли поправки й узгодили остаточний варіант рукопису.

Згода на публікацію. Автори дають згоду на публікацію рукопису в цьому журналі. Стаття не була опублікована і не розглядалася в іншому науковому виданні.

Література

- Абрамова, Г., & Дмитрюк, Н. (2021). Паремии-назидания в языковом сознании казахского народа. *Psycholinguistics*, 29(2), 8–24. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-29-2-8-24>
- Антоненко, Е.Ю. (2011). *Язык цвета*. Харьков: Фолио.
- Апресян, Ю.Д. (1995). Лексическая семантика. *Избранные труды* (Т. 1). Москва: Языки русской культуры.
- Аристотель. (1983). *Никомахова етика* (Т. 1–4). (Т. 4, с. 54–293). Москва: Мысль.
- Базыма, Б.А. (2005). *Психология цвета: Теория и практика*. (Монография). Москва: Речь.
- Білецька, К.А., & Ільченко, М.Л. (2017). Особливості функціонування концепту “колір” в англomовному й українському рекламному інтернет-дискурсі. *Гуманітарний часопис*, 2, 86–93.
- Болдырев, Н.Н. (2000). *Когнитивная семантика*. Тамбов: ТГУ.
- Бразм, Г. (2009). *Психология цвета*. Москва: Аст, Астрель.
- Вежбицкая, А. (1996). Обозначение цвета и универсалии зрительского восприятия. А. Вежбицкая (Ред.), *Язык. Культура. Познание* (с. 231–291). Москва: Русские словари.
- Венгренювська, Г.Ф., & Венгренювська, М.А. (Укл.). (1987). *Французько-український фразеологічний словник: близько 6000 фразеологічних одиниць = Dictionnaire phraséologique français-ukrainien: Environ 6000 unités phraséologiques*. Київ: Радянська школа.
- Грибер, Ю.А., Йонаускайте, Д., & Мор, К. (2019). Цвета эмоций: экспериментальное исследование ассоциативных связей в современном русском языке. *Litera*, 1, 69–86. <https://doi.org/10.25136/2409-8698.2019.1.28892>
- Давидян, З.О. (2009). Семантика цветообозначений bleu/azul во французском и испанском языках (универсальное и национальное). *Вестник Волгоградского гос. ун -та. Серия 2, Языкознание*, 1(9), 185–188.
- Денисенко, В.Н., & Чеботарева, Е.Ю. (2008). *Современные психолингвистические методы анализа речевой*. Москва: РУДН.
- Дмитрієва, В.В. (2018). Художній дискурс казки Шарля Перро про Синю Бороду в літературах Англії, Франції та України. *Автореф. дис. канд. філол. наук*. Бердянськ.
- Залевская, А.А. (2001). Психолингвистический подход к проблеме концепта. И.А. Стернин (Ред.), *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* (с. 36–45). Воронеж: ВГУ.
- Залевская, А.А. (2007). *Введение в психологию*. Москва: Российский государственный гуманитарный университет.
- Залевская, А.А. (2018). *Вопросы естественного семиозиса*. (Монография). Тверь: Тверской государственный университет.
- Злишков, В.Л., Лукомська, С.О., & Федан, О.В. (2016). *Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях*. Київ: Педагогічна думка.
- Ивенс, Р.М. (1964). *Введение в теорию цвета*. Москва: Мир.
- Измайлов, Ч.А., Соколов, Е.Н., & Черноризов, А.М. (1989). *Психофизиология цветового зрения*. Москва: МГУ.

- Клюева, В.Н. (1956). Прилагательные, обозначающие цвет, во фразеологических единицах. *Уч. зап. 1-го МГПИИЯ.* (Т. 10, с. 3–18). Москва: Лексикология и стилистика.
- Колесникова, І. (2003). Карі, brown, гнедые...: (ментальна лексика і наукова термінологія: один із факторів мовної картини світу). *Українська мова та література*, 36, 20–23.
- Кудрина, А.В., & Мещеряков, Б.Г. (2011). Семантика цвета в разных культурах. *Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека "Дубна"*, 1. URL: <http://www.psyanima.ru>
- Кулпина, В.Г. (2001). *Лингвистика цвета: термины цвета в польском и русском языках.* Москва: Московский лицей.
- Курганова, Н.И. (2019). Ассоциативный эксперимент как метод исследования значения живого слова. *Вопросы психолингвистики*, 3(41), 24–37.
- Кушнерик, В.І., & Гуменюк, І.І. (2019). Структурно-граматичні особливості фразеологічних одиниць із колоративами в англійській мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*, 48, 180–185.
- Леонтьев, А.Н. (1975). *Деятельность. Сознание. Личность.* Москва: Политиздат.
- Лисенко, Л.О. (2015). Концепт “колір” в англійській фразеологічній картині світу як прояв національної специфіки. *Наукові записки Національного університету “Острозька Академія”, Серія Філологічна*, 59, 125–128.
- Лихачев, Д.С. (1993). Концептосфера русского языка. *Известия РАН. Серия литературы и язык*, 52(1), 3–9.
- Лотман, Ю.М. (2003). *Культура и интеллигентность. Воспитание души.* СПб: Искусство-СПб.
- Люшер, М. (1998). *Оценка личности посредством выбора цвета.* Москва: ЭКСМО-Пресс.
- Мартынюк, А.П. (2013). Концепт лингвокультурный vs лингвокогнитивный: методы анализа. В.В. Колесов, М.В. Пименова, & В.И. Теркулов (Ред.), *Лингвистика XXI века: сб. науч. ст. к 65-летию В.А. Масловой* (с. 509–519). Москва: Флинта: Наука.
- Марчук, Л.М. (2017). Ментальні особливості кольороназв у сучасних українських постмодерністських художніх текстах. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 5, 123–125. <https://doi.org/10.14746/sup.2017.5.14>
- Месяц, С.В. (2012). *Иоган Вольфганг Гёте и его учение о цвете (часть первая).* Москва: Кругъ.
- Попова, З.Д., & Стернин, И.А. (2007). *Когнитивная лингвистика.* Москва: Восток-Запад.
- Пэдхем, Ч., & Сондерс, Дж. (1975). *Восприятие света и цвета.* Москва: Мир.
- Соколова, К.А. (2016). Структурно-семантические особенности фразеологизмов с цветовым компонентом в западно-романских языках (на материале испанского, французского и итальянского языков). *Автореф. дисс. канд. филол. наук.* Санкт-Петербург.
- Стернин, И.А. (1985). *Лексическое значение слова в речи.* Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та.
- Стернин, И.А. (2010). К разработке психолингвистического толкового словаря. *Вопросы психолингвистики*, 2(12), 57–63.
- Філатова, К.О. (2018). Кольороконцепти в номінативних моделях англійських, українських і новогрецьких композитів: лінгвокогнітивний аспект. *Автореф. дис. канд. филол. наук.* Черкаси.

- Фрумкина, Р.М. (1984). *Цвет, смысл, сходство. Аспекты психолингвистического анализа*. Москва: Наука.
- Хайтов, Б.Т. (2013). *Французский лингвострановедческий словарь по фразеологии*. Москва: Наука.
- Христинич, Н. (2022). Representation of COLOR concept in the French phraseological picture of the world and its perception by Ukrainian Francophone students. *Mendeley Data, VI*. <https://doi.org/10.17632/6bzzdfwbf9.1>
- Шаховский, В.И. (2019). Обоснование лингвистической теории эмоций. *Вопросы психолингвистики, 1*(39), 22–37.
- Эмирова, А.М. (1998). Сопоставительная характеристика фразеологии русского и крымского языков: универсальное и специфическое. *Культура народов Причерноморья, 5*, 329–332.
- Яворська, Г.М. (1999). Мовні концепти кольору (до проблеми категоризацій). *Мовознавство, 2–3*, 42–50.
- Ding, M., & Ding, T. (2022). Using event-related potentials to identify user's moods induced by product color stimuli with different attributes. *Displays, 74*, Article 102198. <https://doi.org/10.1016/j.displa.2022.102198>
- Elewa, A. (2022). The semiology of colors in scripture translation: Arabic-English. *Semiotica, 2022*(246), 117–138. <https://doi.org/10.1515/sem-2021-0075>
- Français idioms*. (2021). URL: <https://www.pinterest.ch/lateliermarie/francais-idiomes/>
- Hu, G., & Liu, Z. (2020). Calculative modeling for quantified semantics-color mapping. *Color Research and Application, 45*(3), 465–476. <https://doi.org/10.1002/col.22474>
- Hu, G., Liu, Z., & Wang, Y., Sheng, A.I. (2020). Colour psychology: The emotional effects of colour perception. *Colour Design (Second Edition) Theories and Applications, 45*(3), 465–476. <https://doi.org/10.1002/col.22474>
- Kalmykova, L., Kharchenko, N., & Mysan, I. (2019). Understanding of the Figurative Meaning by Preschoolers: Theoretical and Empirical Research. *Problem space of modern society: Philosophical-communicative and pedagogical interpretations*. (Part II, pp. 130–153). Warsaw: BMT Erida Sp. z o.o.
- Kovalenko, L., & Martynyuk, A. (2018). English Container Metaphors of Emotions in Ukrainian Translations. *Advanced Education, 10*, 190–197. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.142723>
- Lee, S.H., & Kim, J.-Y. (2019). Classification of the Era Emotion Reflected on the Image Using Characteristics of Color and Color-Based Classification Method. *International Journal of Software Engineering and Knowledge Engineering, 29*(08), 1103–1123. <https://doi.org/10.1142/S0218194019400114>
- Levesque, A., & de Moissac, D. (2018). Identité ethnolinguistique, continuité culturelle et santé mentale chez les jeunes Franco-Manitobains: *Une analyse exploratoire. Minorités linguistiques et société, 9*, 185–206. <https://doi.org/10.7202/1043502ar>
- Lin, Olivia Y.-H., MacLeod, & Colin, M. (2018). The Acquisition of Simple Associations as Observed in Color-Word Contingency Learning. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition, 44*(1), 99–106. <https://doi.org/10.1037/xlm0000436>
- Mikellides, B. (2017). Colour psychology: The emotional effects of colour perception. *Colour Design (Second Edition) Theories and Applications, 2017*, 193–214. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-101270-3.00008-4>
- Mollard-Desfour, A. (2000). *Le Dictionnaire des mots et expressions de couleur du XX-e siècle: Le Rouge*. Paris: CNRS.

- Mollard-Desfour, A. (2002). *Le Rose: dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2005). *Le Noir: dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2008). *Le Blanc: Dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2008). *Les mots de couleur: Des passages entre langues et cultures. Synergies Italie, 4*, 23–32.
- Mollard-Desfour, A. (2010). *Le Vert: Dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Nurlelawati, Ab.J., Rodzyah, M.Y., & Normahdiah, S.S. (2012). Environmental Colour Impact upon Human Behaviour: A Review. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 35*, 54–62. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.062>
- Ou, L.-Ch., Yuan, Y., Sato, T., Lee, W.-Y., Szabó, F., Sueeprasan, S., & Huertas, R. (2018). Universal models of colour emotion and colour harmony. *Color Research and Application, 43*(5), 736–748. <https://doi.org/10.1002/col.22243>
- Rey, A., & Rey-Debove, J. (2009). *Le Nouveau Petit Robert*. Paris: Nouvelle Edition.
- Taheri, H., & Hadiyan, M. (2022). A Study of the Function of Color in Hamid Mossadegh's Poetry and Thought (Based on Max Luscher's Color Psychology). *Journal of Comparative Literature, 13*(25), 145–177. <https://doi.org/10.22103/jcl.2021.17522.3260>

References

- Abramova, G., & Dmitryuk, N. (2021). Paremii-nazidaniya v yazykovom coznanii kazahskoho naroda [Edification Dictums in the Language Consciousness of the Kazakh Ethnos]. *Psycholinguistics, 29*(2), 8–24 <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-29-2-8-24> [in Russian].
- Antonenko, E.Yu. (2011). *Yazyk tsveta [The language of color]*. Kharkov: Folio [in Russian].
- Apresyan, Yu.D. (1995). Leksicheskaya semantika [Lexical semantics]. *Izbrannyye Trudy – Selected works (Vol. 1)*. Moscow: Yazyki russkoy kultury [in Russian].
- Aristotel (1983). *Nikomakhova etika [Nikomachean ethics]* (Vols. 1–4). (Vol. 4, pp. 54–293). Moscow: Mysl [in Russian].
- Bazyma, B.A. (2005). *Psihologiya tsveta: Teoriya i praktika [Psychology of Color: Theory and Practice]*. Moscow: Rech [in Russian].
- Biletska, K.A., & Ilchenko, M.L. (2017). Osoblyvosti funktsionuvannia kontseptu “kolir” v anhlo movnomu y ukrainskomu reklamnomu internet-dyskursi. [Peculiarities of the functioning of the color concept in English and Ukrainian advertising Internet discourse]. *Humanitarnyi chasopys – Humanitarian journal, 2*, 86–93 [in Ukrainian].
- Boldyrev, N.N. (2000). *Kognitivnaya semantika [Cognitive semantics]*. Tambov: TGU [in Russian].
- Braem, G. (2009). *Psihologiya tsveta [Psychology of color]*. Moscow: Ast, Astrel [in Russian].
- Davidyan, Z.O. (2009). Semantika tsvetooboznacheniy bleu/azul vo frantsuzskom i ispanskom yazykakh (universalnoye i natsionalnoye) [Semantics of bleu/

- azul colors in French and Spanish (universal and national)]. *Vestnik Volgogradskogo gos. un-ta. Ser. 2. Yazykoznaniye – Bulletin of Volgograd University. Series 2. Linguistics*, 1(9), 185–188 [in Russian].
- Denisenko, V.N., & Chebotareva, E.Yu. (2008). *Sovremennyye psiholingvisticheskiye metody analiza rechevoy [Modern psycholinguistic methods of speech analysis]*. Moscow: RUDN [in Russian].
- Ding, M., & Ding, T. (2022). Using event-related potentials to identify user's moods induced by product color stimuli with different attributes. *Displays*, 74, Article 102198. <https://doi.org/10.1016/j.displa.2022.102198>
- Dmitrieva, V.V. (2018). Hudozhnij diskurs kazki Sharlja Perro pro Sinju Borodu v literaturah Anglii, Francii ta Ukraïni [Artistic discourse of Charles Perrault's tale of the Blue Beard in the literatures of England, France and Ukraine]. *Candidate's thesis*. Berdjansk [in Ukrainian].
- Elewa, A. (2022). The semiology of colors in scripture translation: Arabic-English. *Semiotica*, 2022(246), 117–138. <https://doi.org/10.1515/sem-2021-0075>
- Emirova, A.M. (1998). Sopostavitelnaya kharakteristika frazeologii russkogo i krymskotatarskogo yazykov: universalnoye i spetsificheskoye [Comparative characteristics of the phraseology of the Russian and Crimean Tatar languages: universal and specific]. *Kultura narodov Prichernomoria*, 5, 329–332 [in Russian].
- Francais idioms*. (2021). URL: <https://www.pinterest.ch/lateliermarie/francais-idiomes/>
- Frumkina, R.M. (1984). *Tsvet, smysl, skhodstvo. Aspekty psiholingvisticheskogo analiza [Color, meaning, similarity. Aspects of psycholinguistic analysis]*. Moscow: Nauka [in Russian].
- Filatova, K.O. (2018). Kolorokoncepti v nominativnih modeljah anglijs'kih, ukraïns'kih i novogreckih kompozitiv: lingvokognitivnij aspekt [Color concept in nominative models of English, Ukrainian and modern Greek composites: Linguocognitive aspect]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Cherkasy [in Ukrainian].
- Goethe, I.V. (2009). *Uchenie o tsvete. Teopiya poznaniya [Learning about color: Theory of knowledge]*. *Perevod s nem. 3^{ie} izd.* Moscow: Librokom [in Russian].
- Golubovska, I.O. (2004). Etnospetsyfichni konstanty movnoi svidomosti. [Ethnospecific constants of language consciousness]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Griber, Yu.A., Yonaukayte, D., & Mor, K. (2019). Tsveta emotsiy: eksperimentalnoye issledovaniye assotsiativnykh svyazey v sovremennom russkom yazyke [The colors of emotions: An experimental study of associative connections in modern Russian]. *Litera*, 1, 69–86. <https://doi.org/10.25136/2409-8698.2019.1.28892> [in Russian].
- Hu, G., & Liu, Z. (2020). Calculative modeling for quantified semantics-color mapping. *Color Research and Application*, 45(3), 465–476. <https://doi.org/10.1002/col.22474>
- Hu, G., Liu, Z., Wang, Y., & Sheng, A.I. (2020). Colour psychology: The emotional effects of colour perception. *Colour Design (Second Edition) Theories and Applications*, 45(3), 465–476. <https://doi.org/10.1002/col.22474>
- Ivens, R.M. (1964). *Vvedeniye v teoriyu tsveta [An introduction to color theory]*. Moscow: Mir [in Russian].
- Izmaylov, Ch.A., Sokolov, E.N., & Chernorizov, A.M. (1989). *Psihofiziologiya tsvetovogo zreniya [Psychophysiology of color vision]*. Moscow: MGU [in Russian].

- Kalmykova, L., Kharchenko, N., & Mysan, I. (2019). Understanding of the Figurative Meaning by Preschoolers: Theoretical and Empirical Research. *Problem space of modern society: Philosophical-communicative and pedagogical interpretations*. (Part II, pp. 130–153). Warsaw: BMT Erida Sp. z o.o.
- Khrystych, N. (2022). Representation of COLOR concept in the French phraseological picture of the world and its perception by Ukrainian Francophone students. *Mendeley Data*, *VI*. <https://doi.org/10.17632/6bzzdfwb9.1>
- Klyuyeva, V.N. (1956). Prilagatelnyye, oboznachayushchiye tsvet, vofrazeologicheskikh edinitsakh [Color adjectives in phraseological units]. *Uch. zap. 1-go MGPIYa – Scientific Notes of the 1st Moscow State Pedagogical Institute of Foreign Languages* (Vol. 10, pp. 3–18). Moscow: leksykolohiya i stilistika [in Russian].
- Kolesnykova, I. (2003). Kari, brown, gnedyye...: (mentalna leksyka i naukova terminolohiia: odyn iz faktoriv movnoi kartyny svitu) [Hazel, brown, sorrel ...: (mental vocabulary and scientific terminology: One of the factors of the linguistic picture of the world)]. *Ukrainska mova ta literature – Ukrainian language and literature*, *36*, 20–23 [in Ukrainian].
- Kovalenko, L., & Martynyuk, A. (2018). English Container Metaphors of Emotions in Ukrainian Translations. *Advanced Education*, *10*, 190–197. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.142723>
- Kudrina, A.V., & Meshcheryakov, B.G. (2011). Semantika tsveta v raznykh kulturakh [Semantics of color in different cultures]. *Psikhologicheskiiy zhurnal Mezhdunarodnogo universiteta prirody, obshchestva i cheloveka “Dubna” – Psychological Journal of the International University of Nature, Society and Man “Dubna”*, *1*. URL: <http://www/psyanima.ru> [in Russian].
- Kulpina, V.G. (2001). *Lingvistika tsveta: Terminy tsveta v polskom i ruskom yazykakh* [Linguistics of color: Terms of color in Polish and Russian]. Moscow: Moskovskiy Litsey [in Russian].
- Kurganova, N.I. (2019). Assotsiativnyy eksperiment kak metod issledovaniya znacheniya zhivogo slova [Associative experiment as a method for studying the meaning of a living word]. *Voprosy psiholinguistiki – Journal of Psycholinguistics*, *3(41)*, 24–37 [in Russian].
- Kushnerik, V.I., & Gumenjuk, I.I. (2019). Strukturno-gramatichni osoblivosti frazeologichnih odinic iz kolorativami v anglijskij movi [Structural and grammatical features of phraseological units with colorants in English]. *Naukovi praci Kamjanet-Podilskogo nacionalnogo universitetu imeni Ivana Ogiienka: Filologichni nauki – Scientific works of Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University: Philological sciences*, *48*, 180–185 [in Ukrainian].
- Lee, S.H., & Kim, J.-Y. (2019). Classification of the Era Emotion Reflected on the Image Using Characteristics of Color and Color-Based Classification Method. *International Journal of Software Engineering and Knowledge Engineering*, *29(08)*, 1103–1123. <https://doi.org/10.1142/S0218194019400114>
- Leontiev, A.N. (1975). *Deyatelnost. Soznaniye. Lichnost* [Activity. Consciousness. Personality]. Moscow: Politizdat [in Russian].
- Levesque, A., & de Moissac, D. (2018). Identité ethnolinguistique, continuité culturelle et santé mentale chez les jeunes Franco-Manitobains: *Une analyse exploratoire. Minorités linguistiques et société*, *9*, 185–206. <https://doi.org/10.7202/1043502ar>
- Likhachev, D.S. (1993). Kontseptosfera russkogo yazyka [Sphere of concepts of the Russian language]. *Izvestiya RAN. Seriya literatury i yazyk – Proceedings of*

- the Russian Academy of Sciences. *Literature and Language Series*, 52(1), 3–9 [in Russian].
- Lin, Olivia Y.-H., MacLeod, & Colin, M. (2018). The Acquisition of Simple Associations as Observed in Color-Word Contingency Learning. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 44(1), 99–106. <https://doi.org/10.1037/xlm0000436>
- Lotman, Yu.M. (2003). *Kultura i intelligentnost. Vospitaniye dushy [Culture and intellectuality. Education of the Soul]*. St. Petersburg: Iskusstvo-SPb [in Russian].
- Lüscher, M. (1998). *Otsenka lichnosti posredstvom vybora tsveta [Personality assessment through color selection]*. Moscow: EKSMO-Press [in Russian].
- Lysenko, L.O. (2015). Kontsept “kolir” v anhlomovnii frazeolohichnii kartynisvitu yak proiav natsionalnoi spetsyfiky [The concept of color in the English phraseological picture of the world as a manifestation of national specificity]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka Akademiia”, Seriiia Filolohichna – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy, Series Philological*, 59, 125–128 [in Ukrainian].
- Marchuk, L.M. (2017). Mentalni osoblyvosti koloronazv u suchasnykh ukrainskykh postmodernistskykh khudozhnykh tekstakh. *Studia Ukrainica Posnaniensia [Mental features of color names in modern Ukrainian postmodernist artistic texts]*. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 5, 123–125. <https://doi.org/10.14746/sup.2017.5.14> [in Ukrainian].
- Martynyuk, A.P. (2013). Kontsept lingvorolturnyi vs lingvokognitivnyi: metody analiza [Linguocultural vs linguo-cognitive concept: Methods of analysis]. *Lingvistika XXI veka: sb. nauch. st. k 65-letiyu V.A. Maslovoi – Linguistics of the XXI Century: Collection of Scientific Articles for the 65th Anniversary of V.A. Maslova* (pp. 509–519). Moscow: Flinta: Nauka [in Russian].
- Mesyats, S.V. (2012). *Iogan Volfragn Gete i ego ucheniye o tsvete (chast pervaya) [Johann Wolfragn Goethe and his doctrine of color (part one)]*. Moscow: Krug [in Russian].
- Mikellides, B. (2017). Colour psychology: The emotional effects of colour perception. *Colour Design (Second Edition) Theories and Applications*, 2017, 193–214. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-101270-3.00008-4>
- Mollard-Desfour, A. (2000). *Le dictionnaire des mots et expressions de couleur du XX-e siècle: Le Bleu*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2002). *Le Rose: Dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2005). *Le Noir: Dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2008). *Le Blanc: Dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Mollard-Desfour, A. (2008). *Les mots de couleur: Des passages entre langues et cultures. Synergies Italie*, 4, 23–32.
- Mollard-Desfour, A. (2010). *Le Vert: Dictionnaire de la couleur: Mots et expressions d'aujourd'hui (XX–XXI siècles)*. Paris: CNRS.
- Nurlelawati, Ab.J., Rodzyah, M.Y., & Normahdiah, S.S. (2012). Environmental Colour Impact upon Human Behaviour: A Review. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 35, 54–62. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.062>
- Ou, L.-Ch., Yuan, Y., Sato, T., Lee, W.-Y., Szabó, F., Sueeprasan, S., & Huertas, R. (2018). Universal models of colour emotion and colour harmony. *Color Research and Application*, 43(5), 736–748. <https://doi.org/10.1002/col.22243>

- Padgham, C., & Saunders, J. (1975). *Vospriyatiye sveta i tsveta [The perception of light and color]*. Moscow: Mir [in Russian].
- Popova, Z.D., & Sternin, I.A. (2007). *Kognitivnaya lingvistika [Cognitive linguistics]*. Vostok- Zapad. Moscow: East-West [in Russian].
- Rey, A., & Rey-Debove, J. (2009). *Le Nouveau Petit Robert*. Paris: Nouvelle Edition.
- Sokolova, K.A. (2016). Strukturno-semanticheskiye osobennosti frazeologizmov stsvetovym komponentom v zapadno-romanskikh yazykakh (na materialii ispanskogo, frantsuzskogo i italiyskogo yazykov) [Structural and semantic features of phraseologisms with a color component in Western Romance languages (based on the material of Spanish, French and Italian)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. St. Petersburg [in Russian].
- Sternin, I.A. (1985). *Leksicheskoye znachenije slova v rechi [Lexical meaning of a word in speech]*. Voronezh: Izd-vo Voronezh. un-ta [in Russian].
- Sternin, I.A. (2010). K razrabotke psiholingvisticheskogo tolkovogo slovarya [To the development of a psycholinguistic explanatory dictionary]. *Voprosy psiholingvistiki – Journsl of Psycholinguistics*, 2(12), 57–63 [in Russian].
- Taheri, H., & Hadiyan, M. (2022). A Study of the Function of Color in Hamid Mossadegh's Poetry and Thought (Based on Max Luscher's Color Psychology). *Journal of Comparative Literature*, 13(25), 145–177. <https://doi.org/10.22103/jcl.2021.17522.3260>
- Vengrenovska, G.F., & Vengrenovska, M.A. (Ed.). (1987). *Frantsuzsko-Ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk: blizko 6000 frazeologichnih odynytс [Dictionnaire phraséologique français-ukrainien: environ 6000 unités phraséologiques]*. Kyiv: Radyanska shkola [in French – Ukrainian].
- Wierzbicka, A. (1996). Oboznachenije tsveta i universalii zritelskogo vospriyatiya [Color designation and universals of viewers perception]. In A. Wierzbicka (Ed.), *Yazyk. Kultura. Poznaniye – Language. Culture. Cognition* (pp. 231–291). Moscow: Russkiye slovari [in Russian].
- Wundt, W. (2015). *Osnovy fiziologicheskoy psihologii [Principles of physiological psychology]*. *Perevod s nem. 3^{ie} izd.* Moscow: Librokom [in Russian].
- Yanshyn, P.V. (2001). *Vvedeniye v psihosemantiku tsveta [Introduction to the psychosemantics of color]*. Samara: SamGPU [in Russian].
- Yavorska, H.M. (1999). Movni kontsepty koloru (do problemy katehoryzatsii) [Linguistic concepts of color (to the problem of categorization)]. *Movoznavstvo*, 2–3, 42–50 [in Ukrainian].
- Zalevskaya, A.A. (2001). Psiholingvisticheskiy podkhod k probleme kontsepta [Psycholinguistic approach to the problem of concept]. *Metodologicheskiye problemy kognitivnoy lingvistiki* (pp. 36–45). Voronezh: VGU [in Russian].
- Zalevskaya, A.A. (2007). *Vvedeniye v psihologiyu: uchenik [Introduction to Psychology]*. Moscow: Rossiyskiy gosudarstvennyy gumanitarnyy universitet [in Russian].
- Zalevskaya, A.A. (2018). *Voprosy estestvennogo semiozisa [Questions of natural semiosis]*. Tver: Tverskoy gosudarstvennyy universitet [in Russian].
- Zlivkov, V.L., Lukomskaya, S.O., & Fedan, O.V. (2016). *Psyhodiagnostika osobystosti u kryzovykh zhytievyykh sytuatsiyah [Psychodiagnostics of personality in crisis life situations]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Мета дослідження – представити типові особливості й індивідуальні відмінності вербального сприймання та розуміння українськими студентами-франкофонами концепту КОЛІР. Для реалізації мети було поставлене завдання виявити етнокультурну специфіку репрезентації концепту КОЛІР у французькій фразеологічній картині світу та проаналізувати особливості вербального сприймання студентами-франкофонами конотативного змісту ахромних та поліхромних кольорів у складі фразеологізмів.

Методи і методики дослідження. Семантико-когнітивний метод, психолінгвістичний підхід (вільний асоціативний експеримент), прийом частотно-статистичної характеристики, метод компонентного аналізу, лінгвокультурологічний аналіз, системний аналіз, дослідницький синтез були використані у дослідженні.

Результати. Результати дослідження засвідчили, що кольоратив у складі фразеологічних зворотів є національною реалією та культурним протопипом. Колір – це специфічний психічний символ, який вербалізується і передає певний психоемоційний стан особистості. Кольоративи, які безпосередньо пов'язані з візуальним сприйняттям світу, складають психоемоційний компонент концептуальної та мовної картини світу. Концепт кольору актуалізується емосемами. Серед кольоративів фразеологічних номінацій у психологічній свідомості французів найбільше представлені ахромні (білий і чорний) кольори, а також поліхромний (синій) колір. Поліхромний і ахромний кольори співвідносяться з певними емоціями, рисами характеру, психофізичним станом. Встановлено, що французька культурна традиція характеризується біоархетичними відповідностями між окремими кольорами та певними символічними значеннями. Певному кольору відповідає певний психоемоційний стан. Думки, почуття та асоціативні стани людини представляються у вигляді кольорової палітри.

Висновки. У результаті проведеного вільного асоціативного експерименту та методу аналізу психосемантики кольороназв встановлено, що кольоративи є вербальним символом носіїв соціокультурної інформації, які здатні відображати приховані процеси і закони мовної картини світу через фразеологічну систему. Кольоративи з негативною конотацією (74,42%) (червоний, чорний, синій, зелений, білий, жовтий, рожевий) переважають над кольоративами з позитивною конотацією (25,58%) (рожевий, білий, синій, зелений). Отримані результати свідчать про те, що у значній мірі асоціація “колір – психоемоційний стан” у французькій фразеологічній картині світу збігається з уявленнями українських студентів про психоемоційні стани, виражені у французьких фразеологізмах. Кольористичний фразеологічний фонд містить потужний семантико-когнітивний потенціал, дослідження якого заслуговує на велику увагу з боку лінгвістів, психологів та психолінгвістів на шляху комплексного дослідження людської мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: психолінгвістика, французька фразеологічна картина світу, концепт КОЛІР, поліхромний/ахромний колір, кольоратив, емосема, асоціація, студенти-франкофони.